

DOI 10.36074/grail-of-science.07.06.2024.108

САМОСТІЙНА РОБОТА ЗДОБУВАЧА-КОНЦЕРТМЕЙСТЕРА В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ

Підпорінова Катерина Вікторівна

кандидат мистецтвознавства, доцент,
доцент кафедри концертмейстерської майстерності
*Харківський національний університет мистецтв
імені І.П. Котляревського, Україна*

Дистанційна освіта, що опинилася на авансцені життя через українські реалії, постає справжнім викликом для вишів мистецького спрямування. Адже формування музиканта-професіонала пов'язане насамперед із відчуттям – розумінням – відтворенням звуку як нематеріальної субстанції, а секрети майстерності передаються з рук до рук в авторських класах через індивідуальне спілкування. Особливо гостро проблема навчальної дистанційності виникає при ансамблевому виконанні, де стрижневу роль відіграє безпосередня творча комунікація всіх учасників, яка наразі є неможливою. Чи існують шляхи подолання зазначеної кризи? Актуальним представляється досвід Харківського національного університету мистецтв імені І.П. Котляревського, який продовжує плідно працювати за умов воєнного стану та вимушеного переважання дистанційних занять.

Особливості організації дистанційного навчання музикантів опиняються в центрі уваги дослідників, котрі торкаються різних аспектів цієї проблеми. Багатоаспектність концертмейстерської проблематики розкривається у роботах Т. Молчанової, де порушуються питання формування компетентності сучасного піаніста-концертмейстера [1], необхідності фахової підготовки vocal coach [2]. Шляхи подолання викликів дистанційного навчання піаністів-концертмейстерів за допомогою цифрових технологій осмислюються у статтях Б. Маліновського [3], К. Підпорінової [4]. Водночас, довготривала перспектива дистанційної освіти породжує нові завдання, одним з яких є організація самостійної роботи здобувача-концертмейстера у нових умовах сьогодення як фундаменту майбутнього професійного зростання.

Дійсно, відсутність у дистанційному концертмейстерському класі прямого спілкування з викладачем, солістом/ами, однокурсниками викликає домінування вектору самостійної роботи, що вимагає як додаткових ресурсів та нових алгоритмів, так і посиленої мотивації. Наразі дистанційне навчання піаніста-концертмейстера (базуючись на досвіді Харківського національного університету мистецтв) охоплює два блоки. Перший блок – це опанування обов'язкового репертуару, який передбачає концертмейстерський показ як

одночасну гру з власним співом-ілюстрацією. Другий блок складають різножанрові твори різних епох, які при off-line навчанні мали виконуватися згідно програмних вимог курсів разом із різними солістами. Кожен із цих блоків в умовах дистанційності має спільні завдання самостійної роботи. Позначимо їх декількома групами. Перша група пов'язана з опрацюванням тексту; друга – безпосередньо фортепіанної партії (супроводу); третя – з досягненням ансамблевої єдності. Розглянемо більш детально кожен групу завдань.

Текстова складова самостійної роботи здобувача-концертмейстера охоплює: знаходження, відбір/вибір, завантаження необхідних нот через інтернет-джерела або бібліотечні фонди; опрацювання партії соліста. Саме вокальні твори присутні у списку обов'язкового для вивчення репертуару та є домінуючими у програмних вимогах. На цьому етапі існують певні труднощі: неприйнятність російських перекладів, які фігурують у багатьох доступних нотних виданнях, відсутність необхідних знань іноземних мов – італійської, німецької, французької тощо, меншою мірою – англійської, а також нестача якісних поетичних українських перекладів. Як вихід – необхідність для здобувача або опанувати відповідні лінгво-скіли, або робити український підстрочник (підрядковий переклад) чи спробувати себе у ролі поета (що мало ймовірно і забирає багато часу). Між тим, робота з оригінальними текстами потребує звернення до різних вокальних фонограм, що водночас відточує професійну мобільність, реактивність сприйняття, розуміння та відчуття лінгво-художньої естетики, яка обертається нюансами музичного фразування; сприяє накопиченню образно-слухового досвіду та формуванню навичок швидкого аналізу почутого з позицій ансамблевої органічності та відповідних настанов школи фортепіанного акомпанементу. Останнє сприяє вирішенню другої групи виконавських завдань.

Вдосконалення фортепіанної партії в умовах “звукового дефіциту”, обумовленого нестачею виконавського (прямого) показу та викривленням звучання через об'єктивні причини (особливості гаджетів, наявних інструментів, акустики, швидкості інтернету тощо), може здійснюватися через формування супутніх навичок, серед яких, чітке розуміння-усвідомлення архітектонічних закономірностей виконуваного твору – від найменших деталей до цілісної концепції (інтонації, мотиви, фрази, речення, періоди, частини) в контексті ансамблевої єдності; самостійний пошук відповідних штрихів, прийомів звуковидобування, тембрової палітри, принципів педалізації тощо за допомогою порівняльного методу. У фокусі такого виконавсько-дослідницького підходу опиняються оркестрові та фортепіанні інтерпретації, зарубіжні та вітчизняні виконавські версії. Як рекомендація бажано орієнтуватися на виконавців, котрі є носіями відповідної національної традиції. Метою стає створення власного інтерпретаційного бачення-чуття твору. Звісно, роль педагога залишається по суті незмінною – провести здобувача крізь терни чисельних різноякісних виконань, впливаючи на формування почуття художнього смаку, естетичних критеріїв, відчуття стильової відповідності та розвиток індивідуального образного мислення та емоційного інтелекту.

Нове коло завдань пов'язане саме з опрацюванням ансамблевої єдності в умовах відсутності соліста. Перспективним, але не простим показав себе метод

роботи з голосовими фонограмами. Сучасні технології дозволяють вирізати голос із аудіофайлу та таким чином “зробити” віртуального соліста. Звісно, акомпанувати такому солісту складно і вимагає концентрації уваги, напрацювання відповідних навичок та більших часових витрат. Проте, це примушує піаніста сконцентровано та відповідально вирішувати низку завдань: уважно працювати з виконавською партитурою, розуміти та внутрішньо обґрунтовувати динамічно-емоційну складову сольної партії, до найменших дрібниць вираховувати власне виконання фортепіанного супроводу.

Висновки. Самостійна робота здобувачів-концертмейстерів набуває в умовах дистанційної освіти додаткового навантаження. Чітке усвідомлення навчальних завдань дозволяє модифікувати сучасний процес підготовки піаністів. Зміна ракурсу бачення наявних проблем не через з'ясування плюсів та мінусів, а в аспекті ускладнення “запропонованих обставин” на кшталт extreme-тренінгу, дозволяє вибудовувати нові алгоритми самостійної роботи, спрямовані на створення міцного професійного базису, який сприятиме творчому зростанню за будь-яких освітніх умов та буде відповідати сучасним вимогам, що висувуються до піаніста-концертмейстера на світовій сцені.

Список використаних джерел:

- [1] Молчанова, Т. (2023). Формування компетентності майбутніх піаністів-концертмейстерів у контексті сучасних освітніх процесів і викликів. *Вісник КНУКіМ. Серія «Мистецтвознавство»*, (48), 71–78. <https://doi.org/10.31866/2410-1176.48.2023.282451>
- [2] Молчанова, Т. (2019). Модель фахової підготовки vocal coach у контексті наступності навчання піаніста-концертмейстера. *Наукові збірки Львівської національної музичної академії імені М. В. Лисенка: Музикознавчий універсум*, (45), 6–16. <https://doi.org/10.33398/2310-0583.2019.45.6.16>
- [3] Маліновський, Б. (2023). Цифрова компетентність майбутнього концертмейстера-піаніста в умовах дистанційного навчання: сутнісний аналіз поняття. *Музичне мистецтво в освітологічному дискурсі*, (8), 24–29. <https://doi.org/10.28925/2518-766X.2023.84>
- [4] Підпорінова, К. (2023). Цифрові технології у навчанні концертмейстера: практичний вимір. *Проблеми взаємодії мистецтва, педагогіки та теорії і практики освіти*, (67), 126–147. <https://doi.org/10.34064/khnum1-67.08>